

Herbestemming & hergebruik

Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)

Vuursteeglaan, Lisse

Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O)

Vuursteeglaan, Lisse

Projectnummer 2021-0446

9 juni 2022

In opdracht van Lodewijck Groep

Versie 2.0

Lycens Archeologisch Rapport 56

ISSN 2772-8900

Auteur

Mirjam Soldaat

KNA Prospector

m.soldaat@lycens.nl

M 06 828 988 14

Autorisatie

A.M. Bakker

Senior KNA Prospector

a.bakker@lycens.nl

M 06 828 989 39

Status bevoegde overheid: Tweede concept wordt ter goedkeuring voorgelegd aan bevoegde overheid (M. van Nieuwkoop ODWH)

Lycens B.V. > Deventerstraat 10 > 7575 EM Oldenzaal > 0541-570730 > info@lycens.nl

Inhoud

Administratieve gegevens	4
Locatie gegevens	5
Samenvatting resultaten	6
1. Aanleiding voor het onderzoek	9
1.1. Onderzoekskader	9
1.2. Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie	11
1.3. Begrenzing onderzoeks- en plangebied	12
1.3.1. Begrenzing plangebied	12
1.3.2. Begrenzing onderzoeksgebied	12
1.4. Doel van het onderzoek	13
1.5. Onderzoeksvragen	13
2. Bureauonderzoek	14
2.1. Gebruikte bronnen	14
2.2. Aardwetenschappelijke gegevens	14
2.3. Bekende archeologische waarden	19
2.4. Archeologie	22
2.5. Historische waarden	22
2.6. Bekende verstoringen	25
2.7. Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	25
3. Resultaten veldonderzoek	27
3.1. Beschrijving onderzoeksmethode	27
3.2. Beschrijving onderzoeksresultaten	28
4. Conclusie en aanbevelingen	29
4.1. Conclusies	29
4.2. Beantwoording onderzoeksvragen	29
4.3. Selectieadvies	30

Bijlagen

Bijlage 1 Boorbeschrijvingen	33
------------------------------------	----

Administratieve gegevens

Projectnaam	Vuursteeglaan, Lisse		
Projectcode	2021-0446		
Type onderzoek	Bureauonderzoek (BO) en Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)		
ARCHIS zaakidentificatie	5107985100		
Projectleider	M. Soldaat KNA Prospector		
Contact	T: 0541 570 730 M: 06-828 988 14 E: m.soldaat@lycens.nl		
Opdrachtgever	Lodewijck Groep		
Contact	K. Ellenbroek Beechavenue 139 1119 RB Schiphol-Rijk T: 085-4010567 E: k.ellenbroek@lodewijckgroep.nl		
Bevoegde overheid	Gemeente Lisse Namens deze M. van Nieuwkoop (Omgevingsdienst West-Holland) Heereweg 254 2161 BS Lisse T: 06-82440302		
Uitvoering onderzoek	Augustus 2021 en juni 2022		
Beheer en locatie documentatie	Lycens BV en e-depot		
Illustraties	Auteur(s) tenzij anders vermeld		
Medewerkers	M. Soldaat	Lycens	35497661
	A.G.J. Hullegie	Lycens	76496379

Locatie gegevens

Projectnaam	Vuursteeglaan, Lisse
Plaats	Lisse
Gemeente	Lisse
Provincie	Zuid-Holland
Kaartblad	30F
Kadastrale gegevens	LSE00 – B – 2357, 2785, 2788, 2790, 2791, 2811, 2998, 3272, 3337
Centrumcoördinaten	X: 97694.2, Y: 474505,2
Oppervlakte	Circa 19.000 m ²
NAP-hoogte maaiveld	Circa 0,1 m -NAP

Samenvatting resultaten

Plangebied	zie Afb. 1
Aanleiding	Het onderzoek vindt plaats in het kader van een bestemmingsplanwijziging. In het plangebied worden nieuwbouwwoningen gerealiseerd.
Vraagstelling	Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen? Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten? Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten? In welke mate stemmen de resultaten van het booronderzoek overeen met de verwachtingen uit het bureauonderzoek? Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?
Aardwetenschappelijke gegevens	Op de geomorfologische kaart ligt het plangebied in een vlakte ontstaan door afgraving en/of egalisatie van duinen of strandwallen. Op de bodemkaart staan enkeerdgronden aangegeven, deze zijn ontstaan door het diepe ploegen tbv de bollenteelt.
Bekende archeologische waarden	De strandwal waarop Lisse is gelegen is ontstaan in het Neolithicum. In en op de strandwal kunnen archeologische vindplaatsen uit het Neolithicum en later voorkomen. Ook in en op eventueel op de strandwal afgezette duinzanden kunnen vindplaatsen vanaf het Neolithicum voorkomen. Uit onderzoeken in de omgeving blijkt echter dat de top van de strandwal veelal verstoord is door het zogeheten drie-steek-delven, waarbij tot op relatief grote diepte de oorspronkelijke bodem is omgeploegd.
Historische waarden	De veen- en duingronden rondom het dorp Lisse werden vanaf de middeleeuwen geëgaliseerd voor de landbouw, zo ontstonden de zogeheten geestgronden. Het plangebied is al in de 16 ^e eeuw afgegraven t.b.v. van zandwinning. Op historisch kaartmateriaal is het plangebied steeds afgebeeld als landbouwgrond. Op geen van de kaarten is bebouwing zichtbaar. Ten westen van het plangebied heeft kasteel Huis ter Spekke gestaan tot 1743.
Verwachting	Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Er is sprake van meerdere archeologisch relevante niveaus. De oudste daarvan, de top van de pleistocene afzettingen, ligt dieper dan 12 m – mv, waardoor deze buiten beschouwing wordt gelaten. <i>Neolithicum t/m ijzertijd</i> In en op de strandwal en op verschillende niveaus in eventuele bovenliggende duinafzettingen is bewoning mogelijk geweest vanaf het

	Neolithicum. Er worden met name resten verwacht die verband houden met een sedentaire levenswijze. De resten worden verwacht op vegetatieniveaus in de kalkhoudende top van de strandwal of op eventuele vegetatieniveaus in erboven gelegen duinzand. Gezien het ontbreken van resten uit deze periodes in de omgeving van het plangebied en de mogelijke verstoring door recentere landbouwactiviteiten geldt een middelhoge verwachting voor deze periodes. <i>Middeleeuwen t/m nieuwe tijd.</i> In deze periode werden de gronden in het buitengebied rondom Lisse in gebruik genomen als landbouwgrond, wat gepaard ging met egalisatie en diepploegen. Vanaf het maaiveld kunnen resten voorkomen die verband houden met agrarische activiteiten. Gezien de nabijheid van Huis ter Spekke zijn mogelijk ook resten uit de late middeleeuwen aanwezig die verband houden met het voormalige kasteel. Voor deze periodes geldt een middelhoge verwachting.
Methode veldonderzoek	Er zijn 19 boringen in het plangebied gezet, in 8 oost-west georiënteerde raaien met een onderlinge boorafstand van ca. 40 m. De boringen zijn gezet met een Edelmanboor (Ø 7 cm) tot ca. 1,3 m -mv. Vanwege het grondwater kon niet dieper worden geboord. De boringen zijn ingemeten met GPS (nauwkeurigheid 1 cm) en digitaal beschreven conform ASB 5.2.
Resultaten veldonderzoek	Tijdens het veldonderzoek werd bevestigd dat de bovengrond in het plangebied tot op relatief grote diepte is omgezet. De verstoring varieert in dikte tussen 55 en 105 cm (tot 0,65 – 1,21 m -NAP). Op basis van het bureauonderzoek kan de verstoring in verband worden gebracht met de bollenteelt en het hiermee gepaard gaande drie-steek-delven. Onder de verstoorde grond is strandwalzand aangetroffen. Afdekkend duinzand is, indien het aanwezig was, verdwenen bij de afgravingen uit de 16^e eeuw. In de bovenste ca. 70 cm van de strandwal die konden worden onderzocht zijn geen vegetatiehorizonten aangetroffen. Onder de strandwal zijn getijdeafzettingen waargenomen vanaf 3,2 – 3,65 m - mv (3,4 – 3,66 m -NAP).
Selectieadvies en aanbevelingen	Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek wordt geadviseerd het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen plannen. Op basis van het bureau- en verkennend booronderzoek worden geen archeologische resten verwacht in het plangebied. Ook in een vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

	Over de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Lisse.
--	--

1. Aanleiding voor het onderzoek

1.1. Onderzoekskader

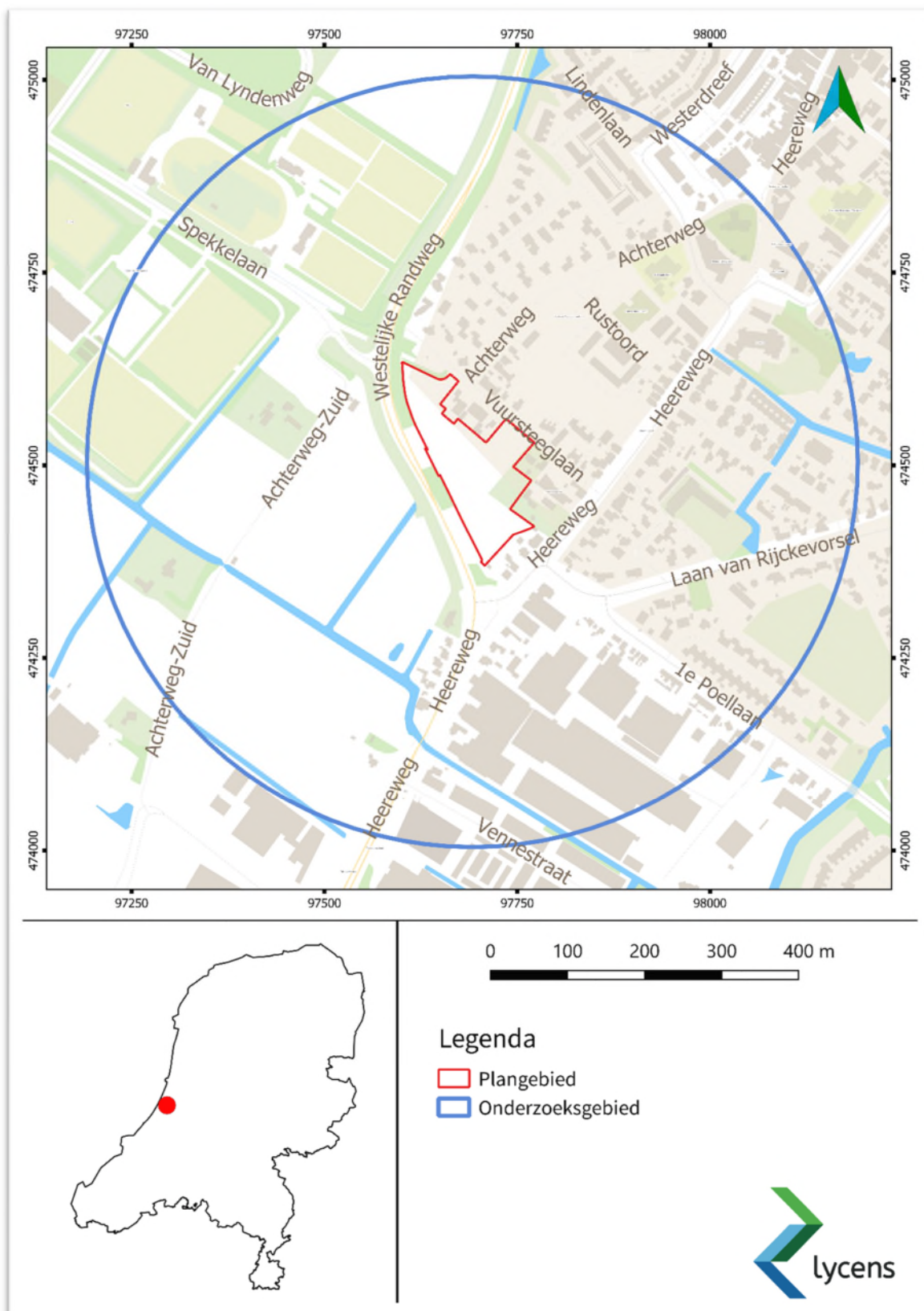
In opdracht van Lodewijck Groep heeft Lycens een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (BO en IVO-O, verkennende fase) uitgevoerd met betrekking tot het plangebied Vuursteeglaan, Lisse (Afb. 1). Het onderzoek vindt plaats in het kader van een bestemmingsplanwijziging. Het plangebied ligt ten zuiden van de Vuursteeglaan (zie § 1.2).

Op de beleidskaart van de gemeente Lisse valt het plangebied deels binnen een zone met een middelhoge verwachting, gevormd door afgegraven strandwal met kalkrijke top (categorie 7) en deels binnen een zone met een hoge verwachting (categorie 5; Afb. 2).¹ In het gebied met aanduiding categorie 7 dient, voorafgaand aan bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 1 m -mv, verkennend archeologisch onderzoek plaats te vinden. In het gebied met aanduiding categorie 5 dient bij bodemingrepen groter dan 250 m² en dieper dan 0,3 m -mv archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het beleid van de gemeente is verankerd in het vigerende bestemmingsplan 'Lisse Dorp en 1^e herziening'.² Hierin rust dubbelbestemming 'Waarde Archeologie' op het plangebied. Voor de zone met categorie 7 geldt dat archeologische onderzoek is bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 1 m -mv. Voor categorie 5 geldt dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,3 m -mv.

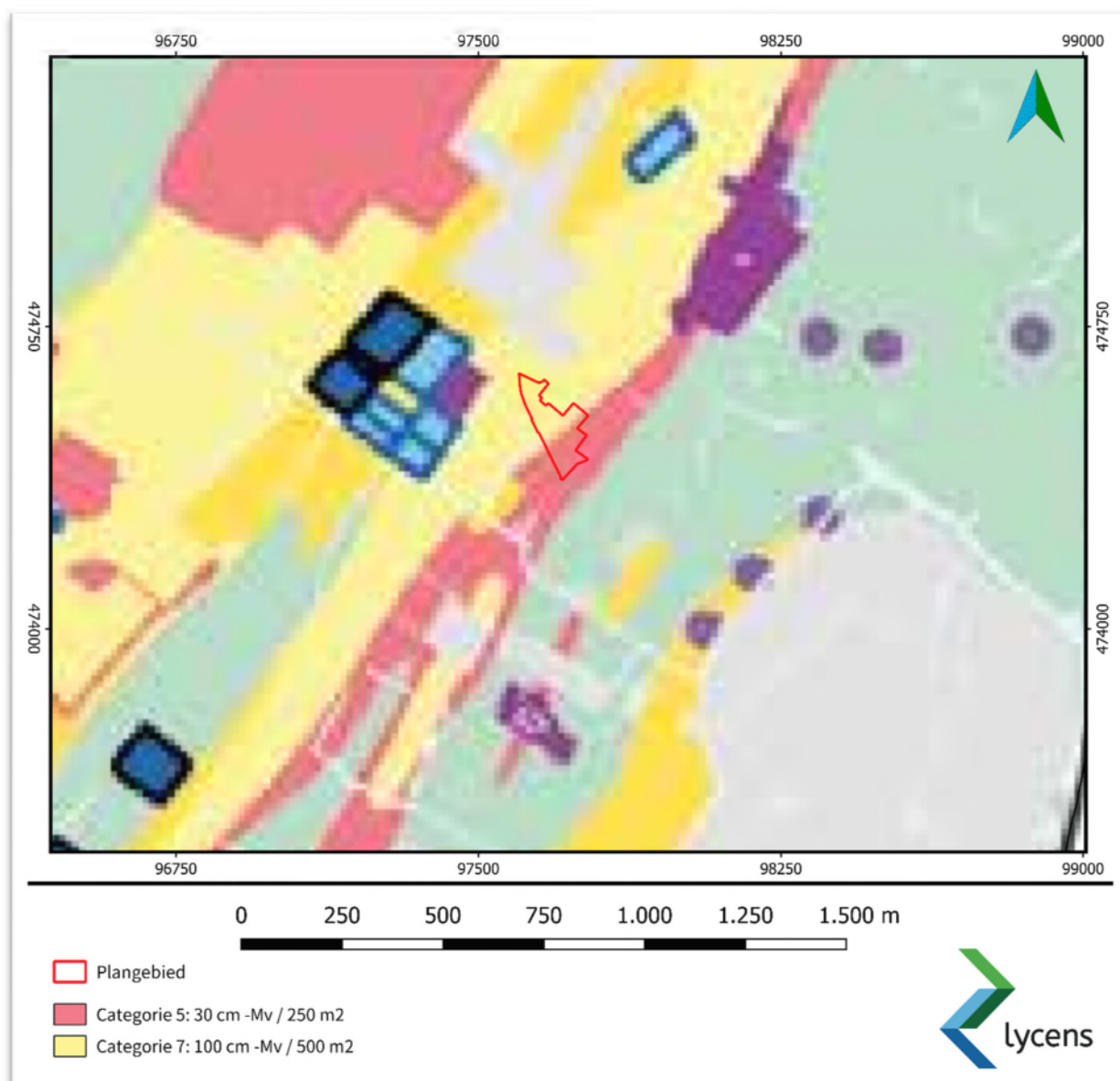
Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1) en het archeologiebeleid van de gemeente Lisse. Het onderzoek is uitgevoerd in augustus en september 2021 en in juni 2022.

¹ Brandenburgh, 2020.

² NL.IMRO.0553.lissedorpen1ehz-va20

Afb. 1. Ligging plangebied en globale begrenzing onderzoeksgebied (bron: MapTiler/Voyager).

Afb. 2. Uitsnede van de vernieuwde beleidsadvieskaart van de gemeenten Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout (bron: Brandenburg, 2020).

1.2. Huidige en toekomstige situatie op de onderzoekslocatie

Op dit moment is het plangebied in gebruik als landbouwgrond. De initiatiefnemer heeft het voornemen in het gebied nieuwbouwwoningen te realiseren. Daarbij wordt het plangebied volledig nieuw ingericht met woningen, toegangswegen, parkeerplaatsen en beplanting (Afb. 3). Volgens de opdrachtgever zal de uitgraafdiepte voor de bouwuipen van de eengezinswoningen 0,8 m -mv zijn en voor de appartementen 1,2 m -mv. Voor de funderingspalen en het aanleggen van bronnen voor de warmtepomp zal de bodem dieper verstoord worden. De exacte omvang van de ingrepen is nog niet bekend. De kans dat archeologische resten worden verstoord bij uitvoering van de plannen is aanwezig.

Afb. 3. Toekomstige situatie in het plangebied (bron: Opdrachtgever).

1.3. Begrenzing onderzoeks- en plangebied

1.3.1. Begrenzing plangebied

In dit rapport wordt een onderscheid gemaakt tussen het plangebied en het onderzoeksgebied. Met het plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de plannen van de opdrachtgever betrekking hebben. Binnen dit gebied kunnen eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord door de voorgenomen ingrepen (Afb. 1). Het plangebied bestaat de onbebouwde percelen LSE00 – B – 2357, 2785, 2788, 2790, 2791, 2811, 2998, 3272 en 3337, tussen de bebouwde kom van Lisse aan de noordoostzijde en de Westelijke Randweg aan de zuidwestzijde.

1.3.2. Begrenzing onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied omvat het gebied waarover informatie is verzameld om een goed beeld te verkrijgen van de eventueel aanwezige archeologische waarden. Het onderzoeksgebied is globaal gedefinieerd als een cirkel met een diameter van 500 m rondom het plangebied en verschilt al naar gelang het te onderzoeken aspect. Historische, archeologische en aardwetenschappelijke gegevens uit dit gebied zijn relevant voor het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied.

1.4. Doel van het onderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en in de omgeving (onderzoeksgebied) van het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang van de voorgenomen werkzaamheden zijn en of deze een bedreiging vormen voor het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen van de gespecificeerde verwachting.

1.5. Onderzoeksvragen

Voor het bureau- en inventariserend veldonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?
- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?
- Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?
- In welke mate stemmen de resultaten van het booronderzoek overeen met de verwachtingen uit het bureauonderzoek?
- Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

2. Bureauonderzoek

2.1. Gebruikte bronnen

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Actueel hoogtebestand Nederland (AHN, <http://www.ahn.nl>).
- De bodemkaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).
- De geomorfologische kaart van Nederland (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).
- De archeologische monumentenkaart (AMK: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).
- Provinciaal en/of landelijk beleid.
- Gemeentelijk beleid.
- Bonneblad 1900 (<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).
- Historisch kaartmateriaal (<http://www.topotijdreis.nl>).
- Google Earth (<https://www.google.nl/intl/nl/earth/>).
- Ondergrondgegevens (<https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>).
- Verstoringen (<http://www.bodemloket.nl>).
- Kadastrale Minuut (<http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).
- Kadastrale gegevens (<https://www.kadaster.nl>).

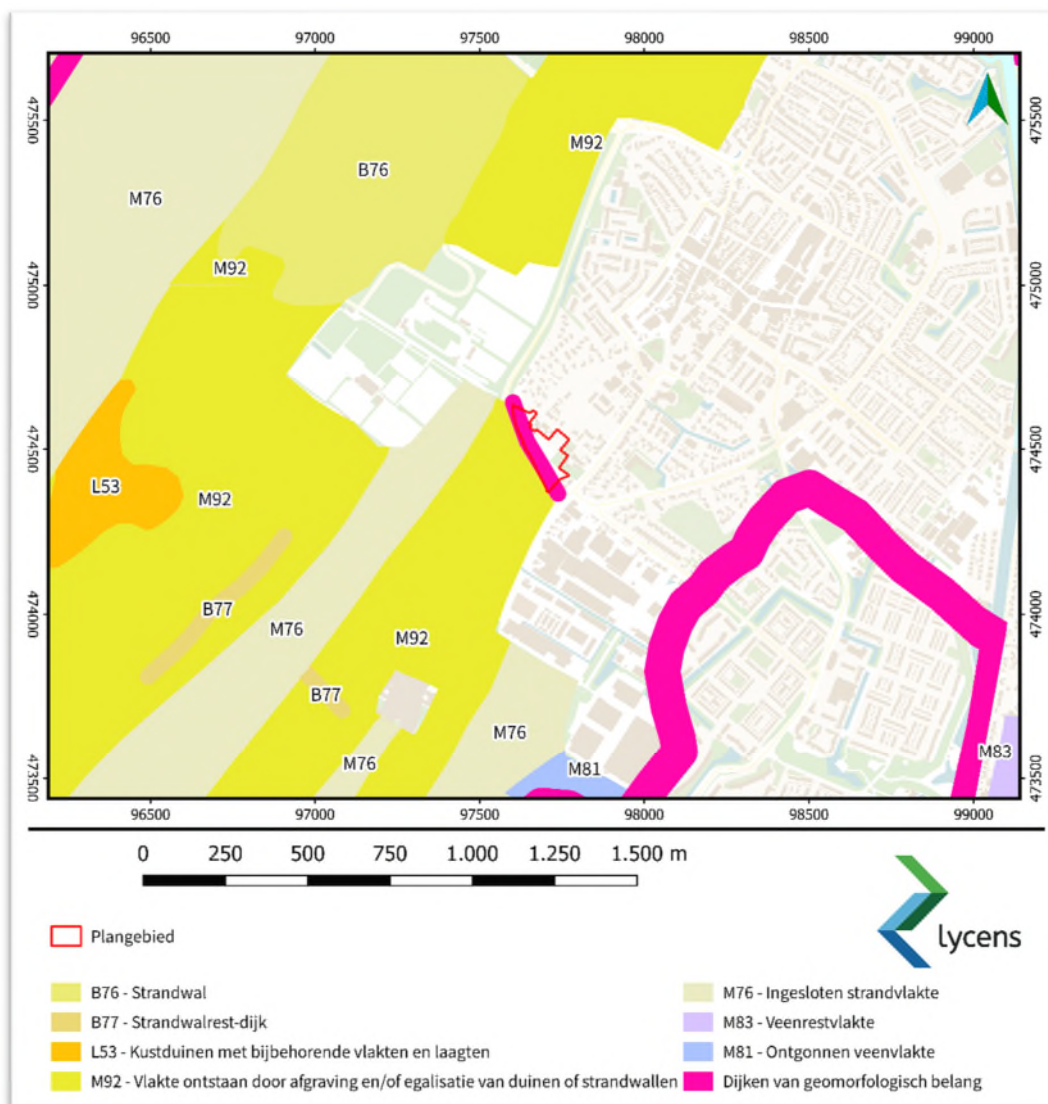
2.2. Aardwetenschappelijke gegevens

Geologie	Duin- en strandzand; Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort; Holocene
Geomorfologie (Afb. 4)	Deels niet beschreven (bebouwd gebied), deels dijk van geomorfologisch belang. <i>Extrapolatie:</i> Code M92. Vlake ontstaan door afgraving en/of egalisatie van duinen of strandwallen.
AHN4 (Afb. 5)	Maaiveldhoogte ca. 0,1 m -NAP. Op het AHN is goed de afgegraven vlakte te onderscheiden van de nog intacte strandwal ten noordwesten van het plangebied. De dijk die op de geomorfologische kaart staat aangegeven ligt direct ten zuiden van het plangebied.
Bodem (Afb. 6)	Code EZ50A. Kalkhoudende enkeerdgronden; matig fijn zand. Dit type gronden ontstond door het zogeheten drie-steek-delven, waarbij de grond regelmatig tot ca. 90 cm diep werd omgespit. Daarbij is een 50 – 90 cm dikke humushoudende laag ontstaan.
Paleogeografie (Afb. 7)	9000 v. Chr. Dekzand - pleistocene zandgebieden, beneden 16 en 0 m -NAP 5500 v. Chr. Getijdenzone – wadden en slikken 3850 v. Chr. ZO-deel Duin – Strandwallen en lage duinen / NW-deel buitenwater 2750 v. Chr. ZO-deel Duin – Strandwallen en lage duinen / NW-deel Laag duin - strandvlakten en duinvalleien 2000 na Chr. Stedelijk gebied

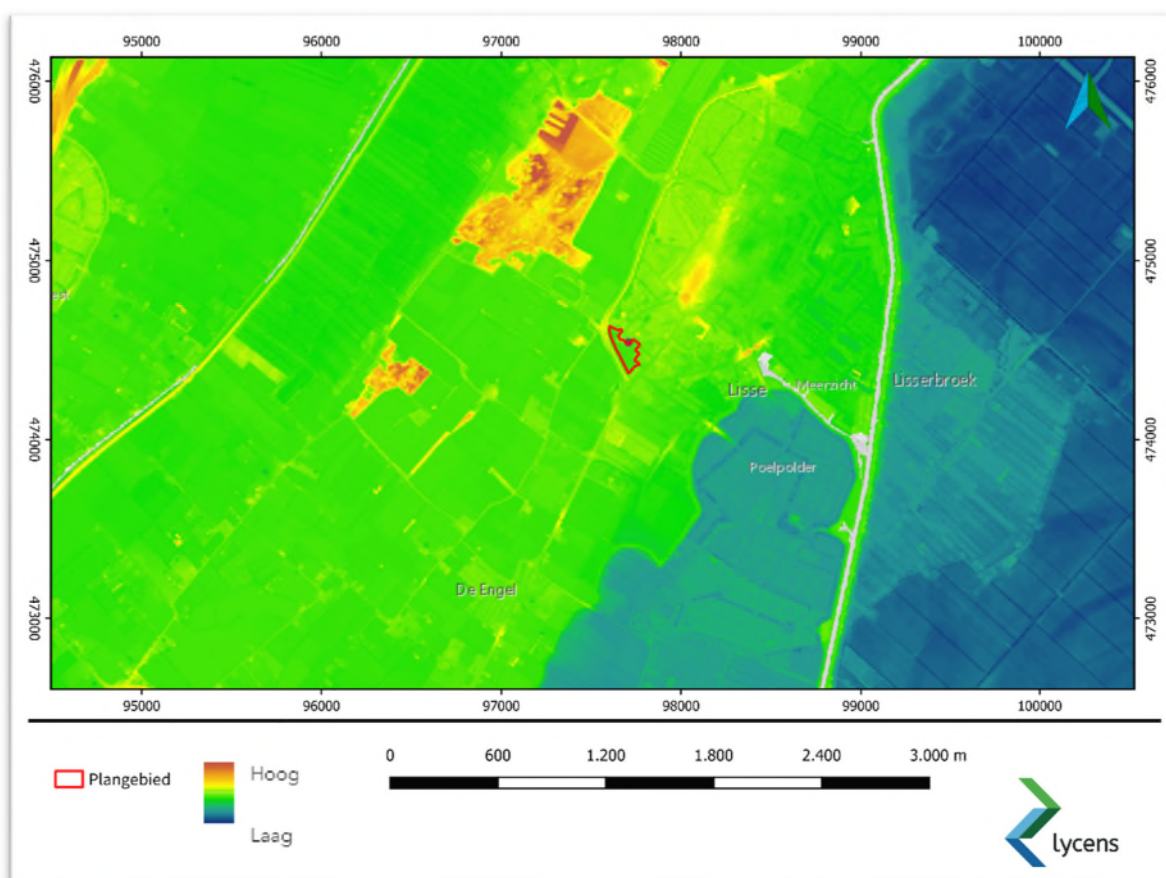
DINOloket	Op basis van grondmodel verticale doorsnede wordt top pleistocene afzettingen op 13 – 14 m -NAP verwacht.
-----------	---

De landschappelijke vorming van het plangebied hangt nauw samen met de stijging van de zeespiegel die vanaf het Holocene optrad ten gevolge van het opwarmende klimaat. De mariene zandafzettingen vormden strandwallen evenwijdig aan de kust. Doordat de zeespiegel minder hard steeg vanaf ca. 5000 jaar geleden werden jongere strandwallen steeds verder richting het westen gevormd. Lisse bevindt zich op de meest oostelijke (en daarom oudste) strandwal van het noordelijke deel van Zuid-Holland.³ De zee had steeds minder invloed op dit gebied door de in westelijke richting verplaatsing van de kustlijn. Onder invloed van de wind werden op de strandwallen duinen gevormd, deze worden de Oude Duinen genoemd. In de lagere delen van het landschap trad veenvorming op. Vanaf ca. 1000 na Chr. trad kustafslag op waardoor er meer zand beschikbaar kwam. Daardoor ontstonden opnieuw duinen, de zogeheten Jonge Duinen die op de Oude Duinen zijn afgezet.

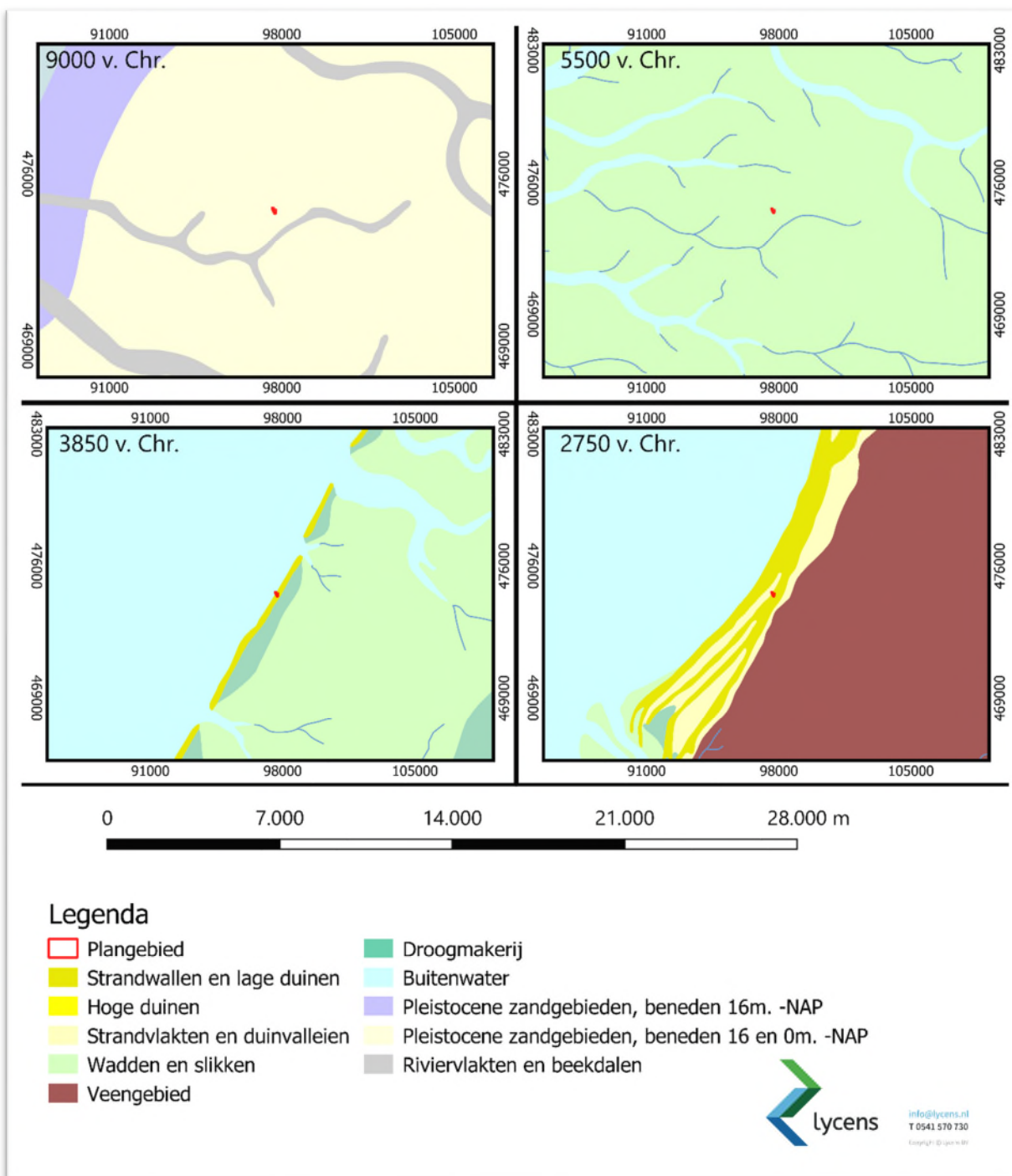
³ Schute, 2007.

Afb. 4. Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Afb. 5. Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN4, ruw; bron: <https://www.ahn.nl>).

Afb. 7. Het plangebied op de paleogeografische reconstructiekaarten (bron: Vos & de Vries, 2013).

2.3. Bekende archeologische waarden

Gemeentelijke beleidskaart

Op de beleidskaart van de gemeente Lisse valt het plangebied deels binnen een zone met een middelhoge verwachting, gevormd door afgegraven strandwal met kalkrijke top (categorie 7) en deels binnen een zone met

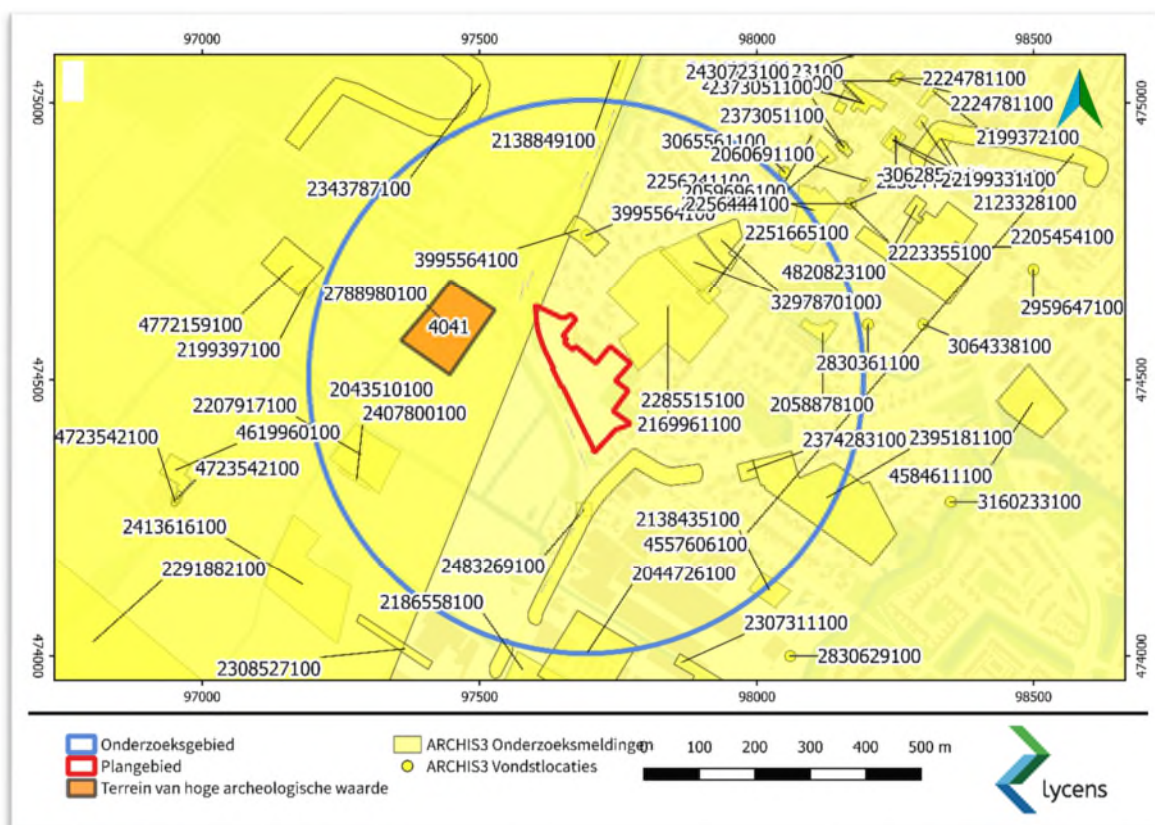
een hoge verwachting (categorie 5; Afb. 2).⁴ In het gebied met aanduiding categorie 7 dient, voorafgaand aan bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 1 m -mv, verkennend archeologisch onderzoek plaats te vinden. In het gebied met aanduiding categorie 5 dient bij bodemingrepen groter dan 250 m² en dieper dan 0,3 m -mv archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd.

Archeologische waarden

Als onderdeel van het bureauonderzoek zijn de AMK (archeologische monumentenkaart) terreinen, archeologische waarnemingen en eerder uitgevoerd onderzoek (onderzoeksmeldingen) in het onderzoeksgebied geïnventariseerd (Afb. 8; tabel 1 en 2). De AMK-terreinen, de bekende archeologische waarnemingen en de onderzoeksmeldingen zijn geraadpleegd via ARCHIS3⁵.

Archeologische monumenten (AMK-terreinen)

In de directe omgeving van het plangebied is één AMK-terreinen aangewezen. Terrein 4041, met een hoge archeologische waarde, betreft kasteel Huis ter Spekke. Het terrein bevindt zich op ca. 100 m ten westen van het plangebied en bestaat uit resten van het Huis ter Spekke uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd. Het kasteel is afgebroken in 1743.

Afb. 8. AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS 3).

⁴ Brandenburgh, 2020.

⁵ <https://archis.cultureelerfgoed.nl>

Onderzoekslocaties en waarnemingen

Binnen het plangebied staan geen waarnemingen geregistreerd. Binnen het onderzoeksgebied staan 17 onderzoeksmeldingen en 1 vondstmelding in ARCHIS geregistreerd. De beschikbare relevante resultaten van de onderzoeken worden in deze paragraaf kort besproken. Van zaaknummers 2043510100, 2044726100, 2058878100, 2138435100, 2169961100, 2207917100, 2251665100, 2256241100, 2483269100 en 4774679100 zijn de rapporten niet beschikbaar in ARCHIS of DANSEasy.

Tijdens een booronderzoek op ca. 150 m ten noorden van onderhavig plangebied (zaakidentificatie 3995564100) bleek een enkeerdgrond op strandwalzand aanwezig te zijn. Aangezien de top van de strandwal door het drie-steek-delven is verstoord tot 0,8 – 1,45 m beneden maaiveld is de archeologische verwachting ter plaatse naar beneden bijgesteld.⁶ Ditzelfde beeld, van een (sub)recentelijk verstoord top strandwal, komt ook uit de andere omliggende booronderzoeken naar voren. Bij geen van de onderzoeken is vervolgonderzoek geadviseerd.

Tabel 1 Onderzoeksmeldingen (bron: ARCHIS3)

zaakidentificatie	toponiem	uitvoerder	meldingsdatum	type onderzoek
2043510100	-	Provincie Noord-Holland	1995-01-01	ABU
2044726100	Heereweg 345/347	Jacobs & Burnier Archeologisch Projectbureau	2004-01-16	ABO
2058878100	Begraafplaats St. Agathakerk	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2004-12-29	ABO
2138435100	Vennestraat	IDDS Archeologie B.V.	2006-12-01	ABO
2169961100	Heereweg 290	Archeomedia	2007-09-20	ABO
2207917100	Achterweg-Zuid	IDDS Archeologie B.V.	2008-07-21	ABO
2251665100	Heereweg 266	IDDS Archeologie B.V.	2009-07-17	ABO
2256241100	Herenweg Bondstraat, Raadhuisplein	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2009-08-27	ABU
2285515100	-	Archeomedia	2010-05-04	ABU
2374283100	Laan van Rijckevorsel 14-16	IDDS Archeologie B.V.	2012-07-04	ABO
2395181100	Laan van Rijckevorsel	Hazenbergh Archeologie Leiden BV	2013-01-23	ABU
2407800100	Achterweg-Zuid 56	IDDS Archeologie B.V.	2013-05-30	ABO
2483269100	Buitenhuis	particulier	1996-01-01	AOP
3297870100	-	IDDS Archeologie B.V.	2015-08-28	ABO
3995564100	-	ADC ArcheoProjecten	2016-04-06	ABO

⁶ Vissinga, 2016.

zaakidentificatie	toponiem	uitvoerder	meldingsdatum	type onderzoek
4557606100	-	Sweco	2017-08-03	ABU
4774679100	-	IDDS Archeologie B.V.	2020-02-13	ABO

Tabel 2 Archeologische vondsten (ARCHIS 3)

zaakidentificatie	materiaal	complex	datering
2788980100	-	kasteel	Late middeleeuwen B – nieuwe tijd

2.4. Archeologie

Tijdens het paleolithicum lag het plangebied in een dekzandlandschap dat werd doorkruist door verschillende beekdalen. In dit landschap was menselijke activiteit mogelijk op de relatief hoger gelegen zones. Voor het plangebied is niet bekend of het zich op een dergelijke verhoging in het landschap bevond. Bovendien bevindt het dekzand zich nu op meer dan 12 meter beneden het maaiveld. Door het stijgen van de zeespiegel veranderde het landschap naar een getijdengebied met wadden en slikken, dit waren geen aantrekkelijke plaatsen voor bewoning. De strandwal waarop Lisse is gelegen is ontstaan in het Neolithicum. In en op deze strandwal kunnen archeologische vindplaatsen uit het Neolithicum en later voorkomen. Ook in en op eventueel op de strandwal afgezette duinzanden kunnen vindplaatsen vanaf het Neolithicum voorkomen. Uit onderzoeken in de omgeving blijkt echter dat de top van de strandwal veelal verstoord is door het zogeheten drie-steek-delven, waarbij tot op relatief grote diepte de oorspronkelijke bodem is omgeploegd. Ook blijkt uit bestudering van het AHN en de geomorfologische kaart dat het oorspronkelijke reliëf al eens is afgevlakt.

2.5. Historische waarden

In 1182 wordt het dorp Lisse ('Lis') voor het eerst genoemd in de 'Annales Egmondenses' van de abdij Egmond. Vermoedelijk is Lisse ontstaan in de vroege middeleeuwen. De veen- en duingronden rondom het dorp werden geëgaliseerd voor de landbouw, zo ontstonden de zogeheten geestgronden. Het gebied waarin het plangebied ligt werd in de 16^e eeuw afgegraven om zand te winnen. Daarna werd het gebied gebruikt voor de bollenteelt.⁷

Op de kadastrale minuut uit 1811 – 1832 ligt het plangebied aan de Vuursteeg op verschillende percelen (Afb. 9). De percelen zijn volgens de oorspronkelijke aanwijzende tafels in gebruik als weiland (percelen 352 en 368), tuin (perceel 355), bos (percelen 358 en 360) en bouwland (perceel 360A). Op historisch kaartmateriaal is te zien dat na 1832 verscheiden malen herverkaveling plaatsvindt (Afb. 10 t/m 13). Op de kaart uit 1880 is een nieuwe toegangsweg in het plangebied aanwezig. In 1951 wordt een sloot zichtbaar in het zuidelijke deel van het plangebied. Op geen van de kaarten is bebouwing binnen het plangebied afgebeeld.

⁷ <https://oudlisse.nl/publicaties/vorming-van-het-landschap-van-lisse/>

Afb. 9. Het plangebied op een uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832, Lisse sectie B, blad 01. (bron: <http://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

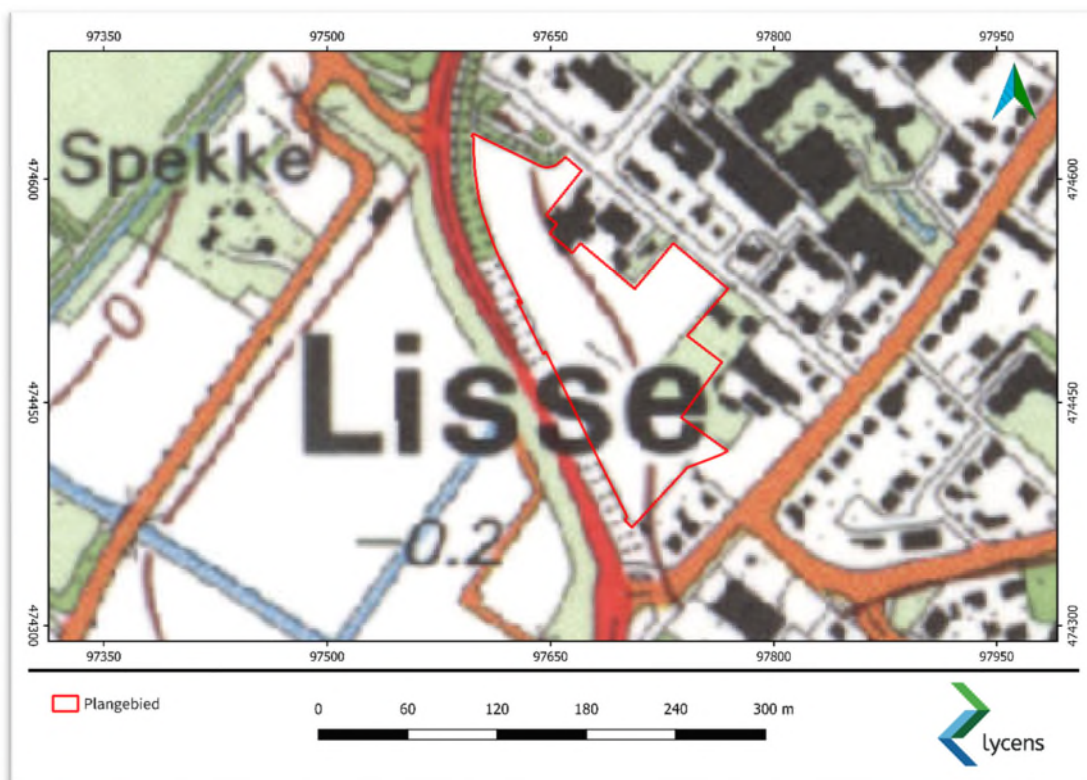
Afb. 10. Het plangebied op de topografische kaart uit ca. 1850 - 1872 (bron: <https://www.topotijdreis.nl>)

Afb. 11. Het plangebied op een topografische kaart uit 1880 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).

Afb. 12. Het plangebied op een topografische kaart uit 1951 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>).

Afb. 13. Het plangebied op een topografische kaart uit 1994 (bron: <http://www.topotijdreis.nl>)

2.6. Bekende verstoreningen

Binnen het plangebied zijn geen saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan. In het verleden hebben verschillende kavelsloten door het plangebied gelopen, deze kunnen oudere archeologische niveaus hebben verstoord. Ook kan het vanaf de middeleeuwen toegepast drie-steek-delven en egalisatie versterking van archeologische niveaus hebben veroorzaakt.

2.7. Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Er is sprake van meerdere archeologisch relevante niveaus. De oudste daarvan, de top van de pleistocene afzettingen, ligt dieper dan 12 m – mv, waardoor deze buiten beschouwing kan worden gelaten.⁸ Op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart geldt deels een hoge en deels een middelmatige archeologische verwachting. De middelmatige verwachting is gebaseerd op de deels afgegraven toestand van de strandwal. Op basis van de geomorfologische kaart en het AHN wordt verwacht dat dit voor het gehele plangebied geldt, waardoor voor alle periodes een middelmatige archeologische verwachting geldt.

⁸ Schute, 2007.

Neolithicum t/m ijzertijd

Op de strandwal en op verschillende niveaus in eventuele bovenliggende duinafzettingen is bewoning mogelijk geweest vanaf het Neolithicum. Er worden met name resten verwacht die verband houden met een sedentaire levenswijze, bijvoorbeeld huizen, resten van agrarische activiteit en begravingsrituelen. De omvang van de mogelijk aanwezige archeologisch resten varieert sterk. Kampementen hebben over het algemeen een geringe omvang (50-100 m²), terwijl nederzettingen vaak uit één of meerdere huizen bestaan (100-1.000 m²). De resten worden verwacht op eventuele vegetatieniveaus in de kalkhoudende top van de strandwal of op eventuele vegetatieniveaus in erboven gelegen duinzand. Gezien het ontbreken van resten uit deze periodes in de omgeving van het plangebied en de mogelijke verstoring door recentere landbouwactiviteiten geldt een middelhoge verwachting voor deze periodes.

Middeleeuwen t/m nieuwe tijd.

In deze periode werden de gronden in het buitengebied rondom Lisse in gebruik genomen als landbouwgrond, wat gepaard ging met egalisatie en diepploegen. Vanaf het maaiveld kunnen resten voorkomen die verband houden met agrarische activiteiten. Gezien de nabijheid van Huis ter Spekke zijn mogelijk ook resten uit de late middeleeuwen aanwezig die verband houden met het voormalige kasteel. Daarbij kan gedacht worden aan voormalige toegangswegen, sloten of (water)putten. Voor deze periodes geldt eveneens een middelhoge verwachting.

De archeologische verwachting dient te worden getoetst door middel van het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek (verkenkende fase). Hierbij worden, op aanwijzing van de bevoegde overheid, 10 boringen per hectare gezet, wat neerkomt op 19 boringen. De boringen worden gezet tot 3 m beneden maaiveld. Één op de vijf boringen wordt tot 4 m beneden maaiveld gezet (eis bevoegde overheid). Het is niet exact bekend in welke mate archeologisch relevante niveaus aanwezig en/of intact zijn. Dit dient door middel van het booronderzoek te worden vastgesteld.

3.2. Beschrijving onderzoeksresultaten

In de boringen is onderstaande laagopenvolging (van boven naar beneden) waargenomen.

Geroerde grond

De top van de boringen bestaat uit matig fijn, matig siltig, matig humeus zand. Hierin zijn sporadisch rode puinspikkels en schelpresten waargenomen. Dit zandpakket is geïnterpreteerd als geroerde grond en varieert in dikte tussen 55 en 105 cm (tot 0,65 – 1,21 m -NAP). In enkele boringen is een tweedeling binnen het pakket zichtbaar waarbij de bovenste ca. 50 cm bestaat uit homogeen, donker grijsbruin, humeus zand en de onderste ca. 20 cm bestaat uit een gevlekte menglaag waarin brokken humeus zand en het moedermateriaal nog van elkaar te onderscheiden zijn. In boring 17 is het pakket geroerde grond dikker, de grond is hier opgehoogd en het geroerde pakket is 125 cm dik.

Sloot

Boring 8 is naast een sloot gezet. In deze boring is tot op 1,95 m -mv een dik pakket sterk humeus zand waargenomen. Dit zand is geïnterpreteerd als slootvulling.

Strandwal

Direct onder de geroerde grond, op 0,55 – 1,05 m -mv (0,65 – 1,21 m -NAP) is matig fijn, matig siltig, kalkrijk zand met schelpspikkels aangetroffen. Dit is geïnterpreteerd als strandwal op basis van de samenstelling van het zand en de gegevens uit het bureauonderzoek waaruit blijkt dat al eens grootschalige afgraving heeft plaatsgevonden, waardoor de kans dat het duinzand betreft zeer klein is. De afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort. In de strandwal zijn geen fossiele bodems waargenomen. In boringen 6, 9 en 12 is op resp. 1,5 en 2,3 en 2,3 m -mv een 5 cm dik laagje veen aangetroffen.

Getijdeafzettingen

In de tot 4 m – mv gezette boringen (2, 7 en 13) is onder de strandwalafzettingen een pakket zwak humeus, donkergrijs, matig fijn zand met schelpresten aangetroffen. In het zandpakket zijn enkele dunne kleilaagjes en veenlaagjes waargenomen. Het betreft getijdeafzettingen die worden gerekend tot de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer. De top van de afzettingen is aangetroffen tussen 3,2 – 3,65 m -mv (3,4 – 3,66 m -NAP)

4. Conclusie en aanbevelingen

4.1. Conclusies

Op basis van het bureauonderzoek is geconcludeerd dat menselijke activiteit mogelijk was in het plangebied vanaf het neolithicum. In deze periode ontstond de strandwal waarop Lisse gelegen is. In de kalkrijke top van de strandwal en in en op eventueel erboven gelegen duinzand kunnen resten vanaf het neolithicum aanwezig zijn. Vanaf de middeleeuwen werden de gronden in het buitengebied rondom Lisse in gebruik genomen als landbouwgrond. Voor de bollenteelt werd daarbij gebruik gemaakt van het zogeheten drie-steek-delven, waarbij tot ca. 0,9 m -mv de grond werd omgezet. Ook werden de gronden vaak geëgaliseerd, uit bestudering van het AHN blijkt dat ook in het plangebied het oorspronkelijke reliëf al is verdwenen. Voor de periodes neolithicum t/m nieuwe tijd is een middelhoge archeologische verwachting opgesteld.

Tijdens het veldonderzoek werd bevestigd dat de bovengrond in het plangebied tot op relatief grote diepte is omgezet. De verstoring varieert in dikte tussen 55 en 105 cm (tot 0,65 – 1,21 m -NAP). Op basis van het bureauonderzoek kan de verstoring in verband worden gebracht met de bollenteelt en het hiermee gepaard gaande drie-steek-delven. Onder de verstoorde grond is strandwalzand aangetroffen. Afdekkend duinzand is, indien het aanwezig was, verdwenen bij de afgravingen uit de 16^e eeuw. In de bovenste ca. 70 cm van de strandwal die konden worden onderzocht zijn geen vegetatiehorizonten aangetroffen. Onder de strandwal zijn getijdeafzettingen waargenomen vanaf 3,2 – 3,65 m - mv (3,4 – 3,66 m -NAP).

4.2. Beantwoording onderzoeksvragen

Wat is de bodemopbouw en zijn er aanwijzingen voor bodemverstoringen?

De laagopeenvolging binnen het plangebied bestaat uit geroerde grond op strandwalafzettingen op getijdeafzettingen. De geroerde grond varieert in dikte tussen 55 en 105 cm (tot 0,65 – 1,21 m -NAP). In de strandwalafzettingen zijn geen vegetatieniveaus gezien.

Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten?

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Ook zijn er geen archeologisch relevante niveaus waargenomen in de boringen. Indien deze aanwezig zijn geweest, zullen ze zijn verstoord door egalisatie en/of diepploegen.

Welke consequenties zal de uitvoering van het plan hebben op (eventueel) aanwezige archeologische resten?

Op basis van het bureauonderzoek is geconcludeerd dat in het plangebied een middelhoge archeologische verwachting geldt voor de strandwal en eventueel daarboven gelegen duinzand. Daarin en -op kunnen resten voorkomen vanaf het neolithicum. Het veldonderzoek heeft aangetoond dat de ondergrond tot ca. 0,55 – 1,05 m -mv is verstoord door diepploegen. Bovendien is op basis van het bureauonderzoek geconcludeerd dat het oorspronkelijke reliëf is verdwenen door egalisatie. Er zijn geen vegetatiehorizonten gezien in de

strandwalafzettingen. Aangezien er geen archeologisch relevante niveaus zijn aangetroffen, vormt de uitvoering van de plannen geen bedreiging voor archeologische resten.

Wat zijn de aanbevelingen? Is nader onderzoek noodzakelijk? En zo ja, waaruit kan dit bestaan?

Voor de aanbevelingen zie § 4.3.

4.3. Selectieadvies

Op basis van de resultaten van het hier gerapporteerde onderzoek wordt geadviseerd het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen plannen. Op basis van het bureau- en verkennend booronderzoek worden geen archeologische resten verwacht in het plangebied.

Ook in een vrijgegeven plangebied bestaat altijd de mogelijkheid dat er tijdens graafwerkzaamheden toch losse sporen en vondsten worden aangetroffen. Op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet 2016 dient zo spoedig mogelijk melding te worden gemaakt van de vondst bij de gemeente, provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Over de bevindingen en aanbevelingen uit dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid, in dit geval de gemeente Lisse.

Literatuur

- Bosch, J.H.A., 2008: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1 Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2.* (Deltares-rapport | 2008-U-R0881/A.) Deltares, Utrecht.
- Brandenburgh, C.R., 2020: *Graven in archieven. Een niet-gravend verstoringenonderzoek in de bollengemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk en Teylingen.* Gemeente Leiden.
- Schute, I.A., 2007: *Naar een realistische en duurzame omgang met het archeologisch erfgoed in de gemeente Noordwijkerhout.* (RAAP-Rapport 1458). RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Vissinga, A., 2016: *Achterweg 28, Lisse Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek.* (ADC Rapport 4095). ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.
- Vos, P.L. & S. de Vries, 2013: *2e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0).* Deltares, Utrecht.

Geraadpleegde websites

webadres	laatst bezocht op
➤ https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl	9-9-2021
➤ https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens	9-9-2021
➤ https://www.dinoloket.nl/nomenclator-ondiep	9-9-2021
➤ https://www.google.com/intl/nl/earth/	9-6-2022
➤ https://zoeken.cultureelerfgoed.nl	16-9-2021
➤ http://www.ahn.nl	9-9-2021
➤ http://www.pdok.nl	9-6-2022
➤ http://www.topotijdreis.nl	9-9-2021
➤ https://oudlisse.nl	9-9-2021

Lijst van afbeeldingen

Afb. 1.	Ligging plangebied en globale begrenzing onderzoeksgebied (bron: MapTiler/Voyager).	10
Afb. 2.	Uitsnede van de beleidsadvieskaart van de gemeenten Hillegom, Lisse en Noordwijkerhout (bron: Schute, 2007).	11
Afb. 3.	Toekomstige situatie in het plangebied (bron: Opdrachtgever).	12
Afb. 4.	Uitsnede van de geomorfologische kaart met het plangebied en de directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).	16
Afb. 5.	Het plangebied en omgeving op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN4, ruw; bron: https://www.ahn.nl).	17
Afb. 6.	Uitsnede van de bodemkaart met het plangebied en directe omgeving (bron: https://zoeken.cultureelerfgoed.nl).	18
Afb. 7.	Het plangebied op de paleogeografische reconstructiekaarten (bron: Vos & de Vries, 2013).	19
Afb. 8.	AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties (bron: ARCHIS 3).	20
Afb. 9.	Het plangebied op een uitsnede van de kadastrale minuut 1811-1832, Lisse sectie B, blad 01. (bron: http://zoeken.cultureelerfgoed.nl).	23
Afb. 10.	Het plangebied op de topografische kaart uit ca. 1850 - 1872 (bron: https://www.topotijdreis.nl).	23

Afb. 11.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1880 (bron: http://www.topotijdreis.nl).....	24
Afb. 12.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1951 (bron: http://www.topotijdreis.nl).....	24
Afb. 13.	Het plangebied op een topografische kaart uit 1994 (bron: http://www.topotijdreis.nl).....	25
Afb. 14.	Resultaten van het booronderzoek. Diepte geroerde grond aangegeven in m beneden maaiveld.....	27

Lijst van tabellen

Tabel 1 Onderzoeksmeldingen (bron: ARCHIS3)	21
Tabel 2 Archeologische vondsten (ARCHIS 3)	22

Lijst van bijlagen

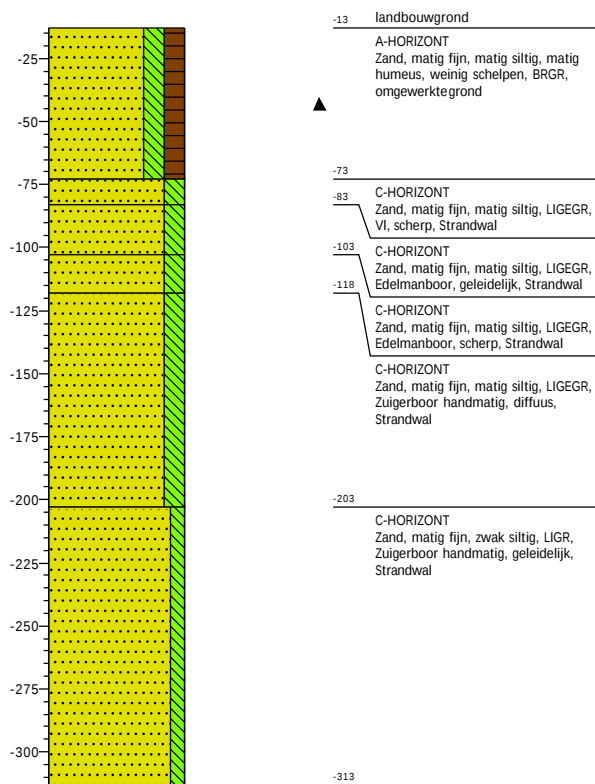
Bijlage 1 Boorprofielen

Bijlage 1

Boorprofielen

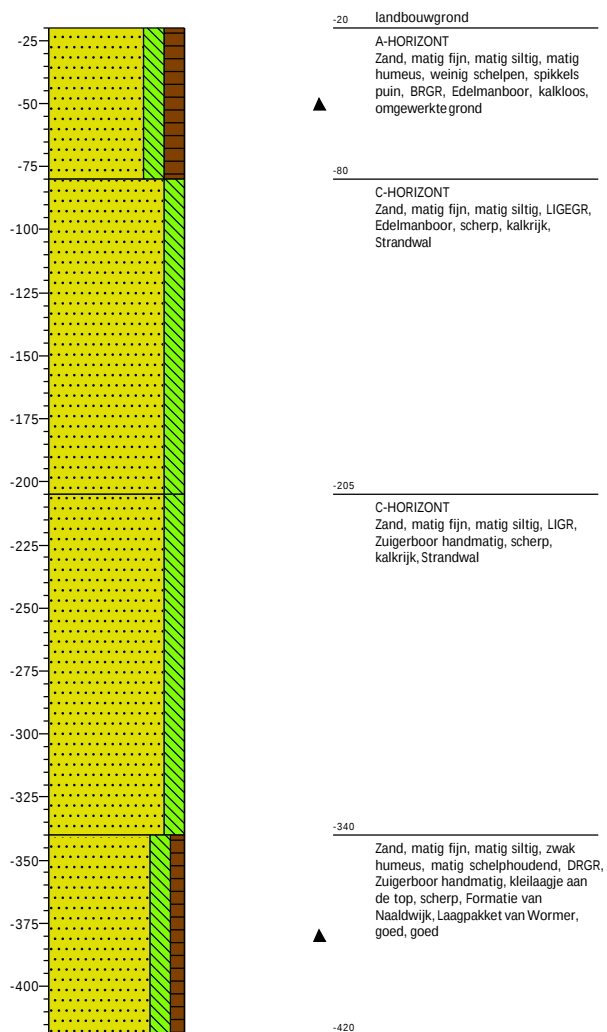
Boring:1

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.13

Boring:2

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.2

Projectcode: 2021-0446

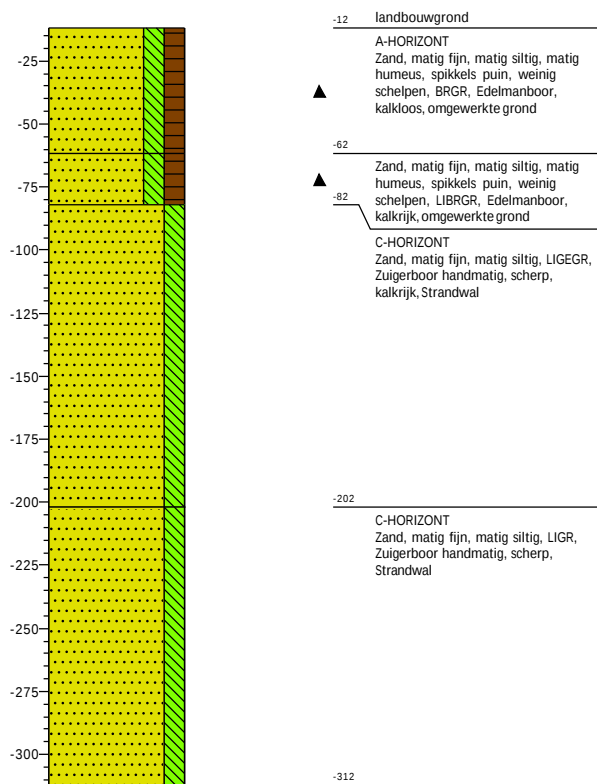
Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

Projectleider: Mirjam Soldaat

Schaal: 1: 30

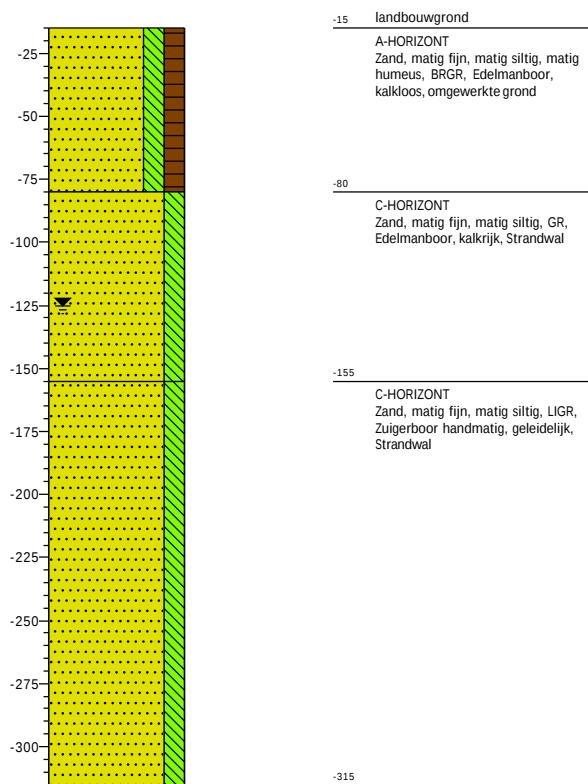
Boring:3

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.12

Boring:4

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.15

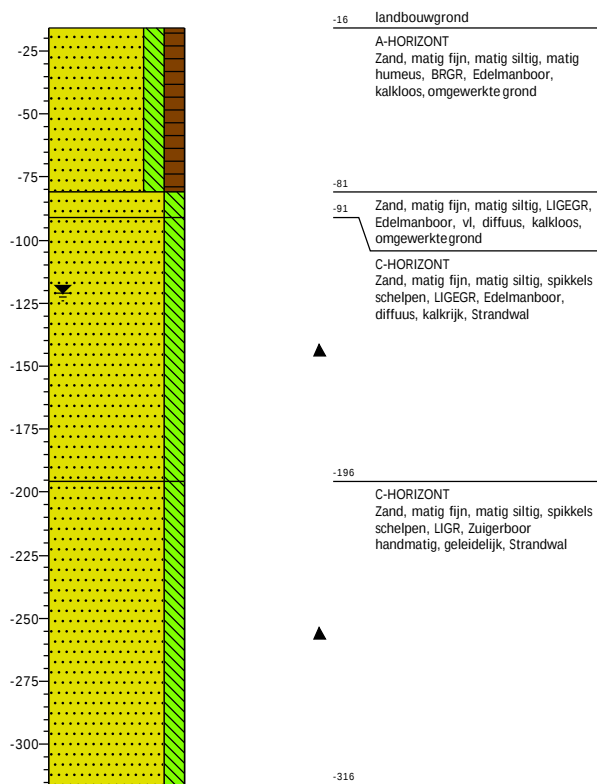
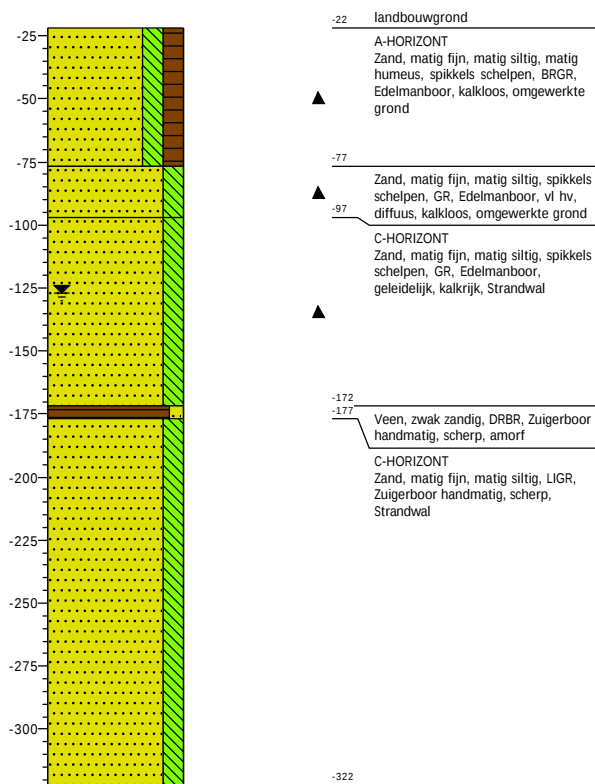

Projectcode: 2021-0446

Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

Projectleider: Mirjam Soldaat

Schaal: 1: 30

Boring:5
 Referentievlak: N.A.P.
 Maaiveldhoogte: -0.16
Boring:6
 Referentievlak: N.A.P.
 Maaiveldhoogte: -0.22

Projectcode: 2021-0446

Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

Projectleider: Mirjam Soldaat

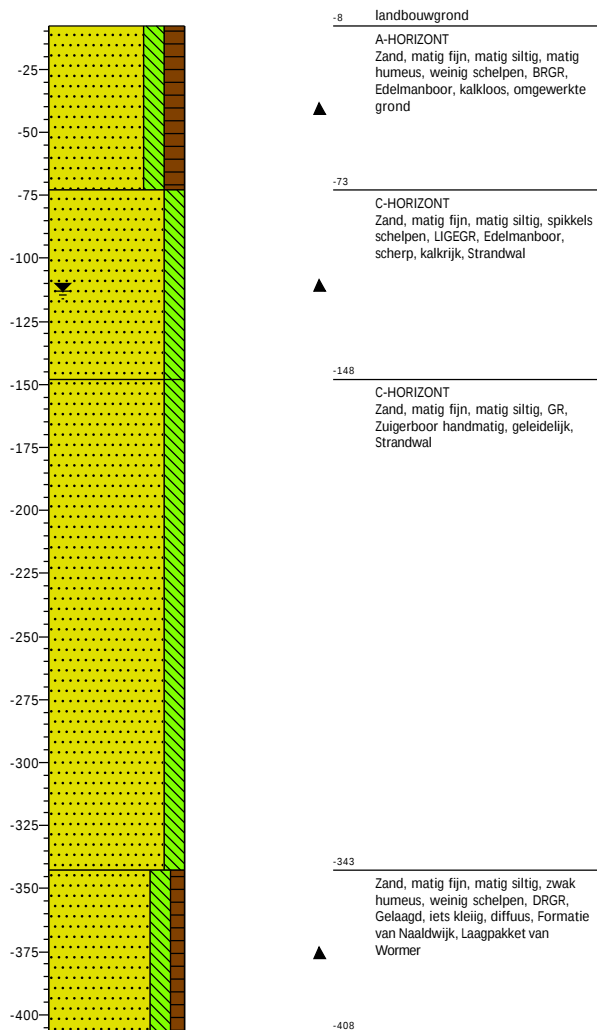
Schaal: 1: 30

Bijlage 1

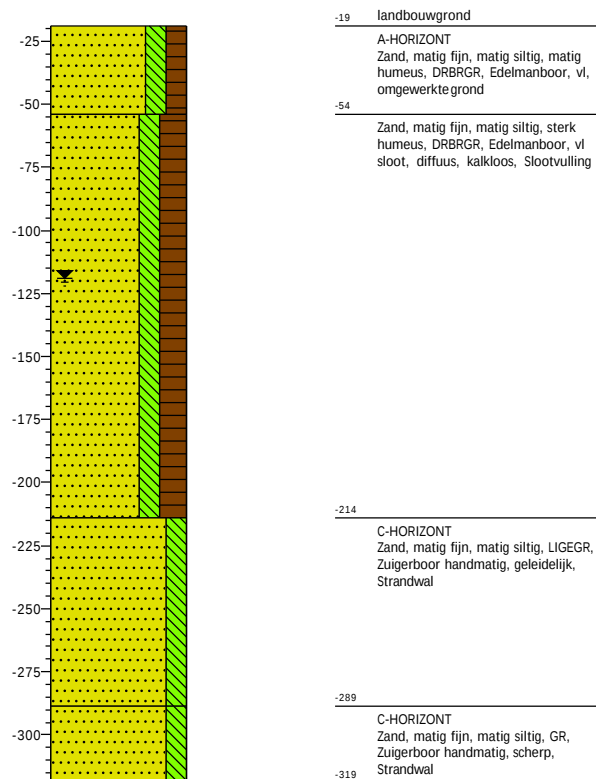
Boring:7

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.08

Boring:8

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.19

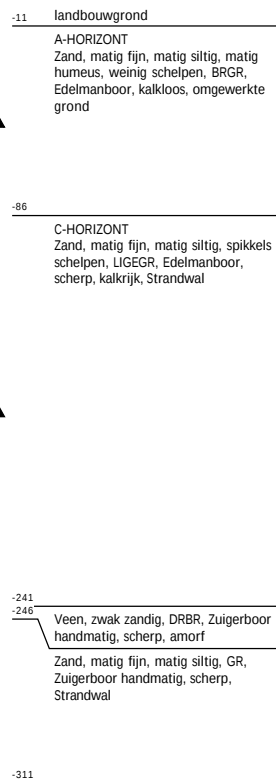
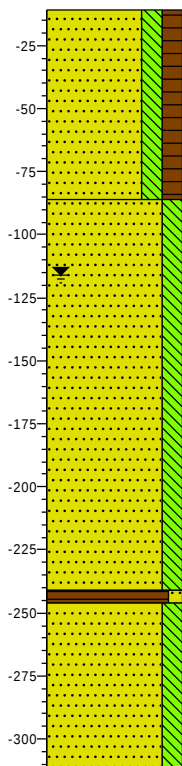
Projectcode: 2021-0446

Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

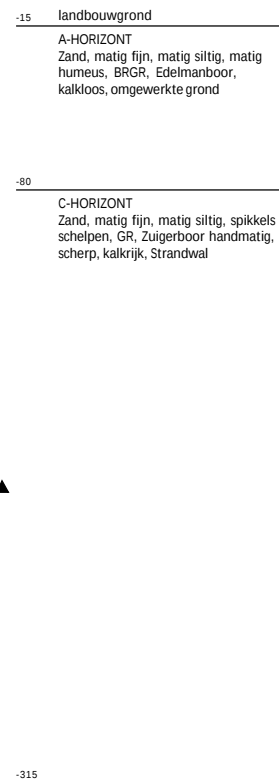
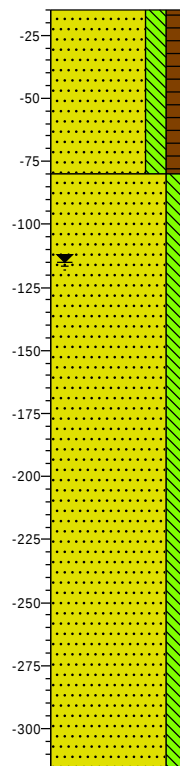
Projectleider: Mirjam Soldaat

Schaal: 1: 30

Boring:9

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.11

Boring:10

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.15

Projectcode: 2021-0446

Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

Projectleider: Mirjam Soldaat

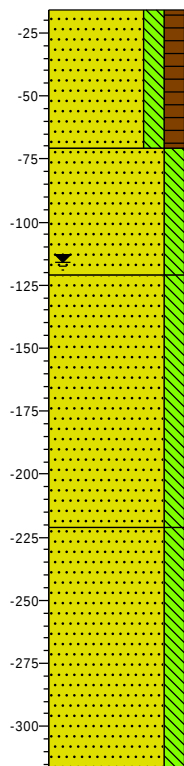
Schaal: 1: 30

Bijlage 1

Boring:11

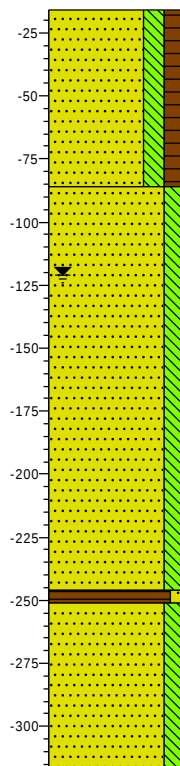
Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.16

-16	landbouwgrond
	A-HORIZONT Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, BRGR, Edelmanboor, kalkloos, omgewerkte grond
-71	
	Zand, matig fijn, matig siltig, GR, Edelmanboor, vl, scherp, kalkloos, vergraven
-121	
	C-HORIZONT Zand, matig fijn, matig siltig, LIGGR, Edelmanboor, scherp, kalkarm, Strandwal
-221	
	C-HORIZONT Zand, matig fijn, matig siltig, LIGR, Zuigerboor handmatig, scherp, kalkarm, Strandwal
-316	

Boring:12

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.16

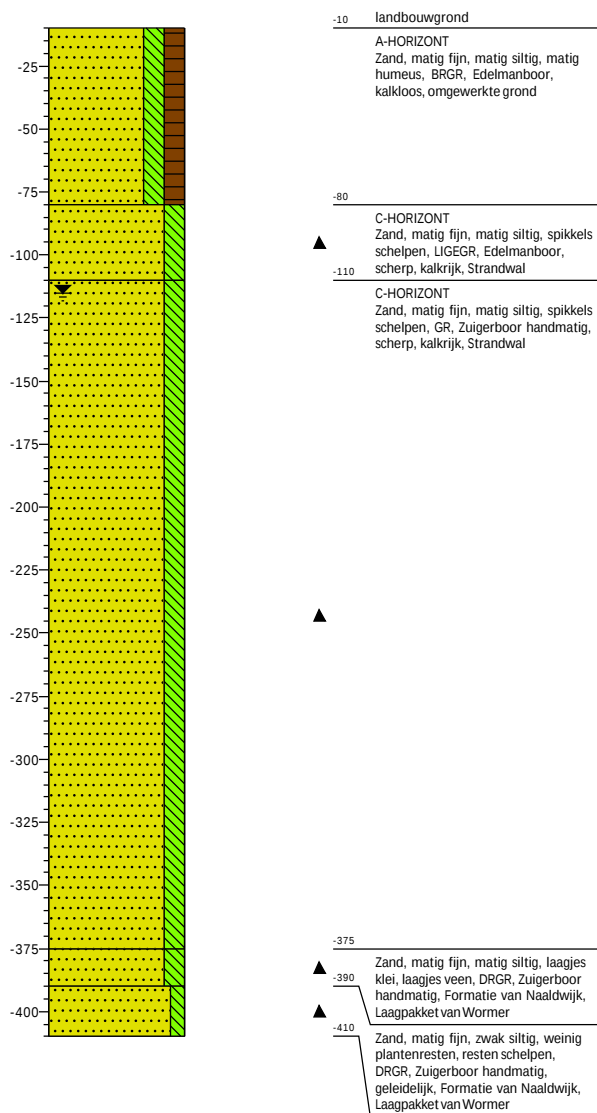
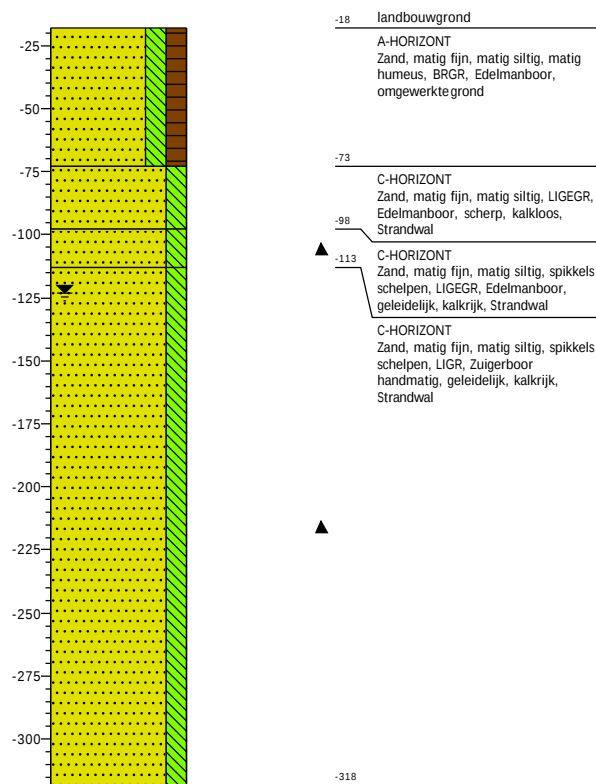
-16	landbouwgrond
	A-HORIZONT Zand, matig fijn, matig siltig, matig humeus, BRGR, Edelmanboor, kalkloos, omgewerkte grond
-86	
	C-HORIZONT Zand, matig fijn, matig siltig, spikkels schelpen, GR, Zuigerboor handmatig, scherp, kalkrijk, Strandwal
-246	
-251	Veen, zwak zandig, DRBR, Zuigerboor handmatig, scherp
	Zand, matig fijn, matig siltig, GR, Zuigerboor handmatig, scherp
-316	

Projectcode: 2021-0446

Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

Projectleider: Mirjam Soldaat

Schaal: 1: 30

Boring:13
 Referentievlak: N.A.P.
 Maaiveldhoogte: -0.1
Boring:14
 Referentievlak: N.A.P.
 Maaiveldhoogte: -0.18

Projectcode: 2021-0446

Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

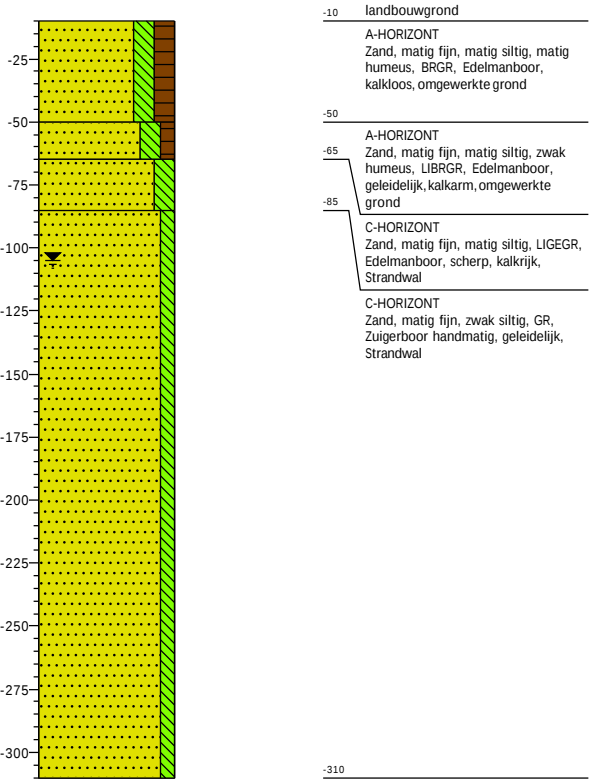
Projectleider: Mirjam Soldaat

Schaal: 1: 30

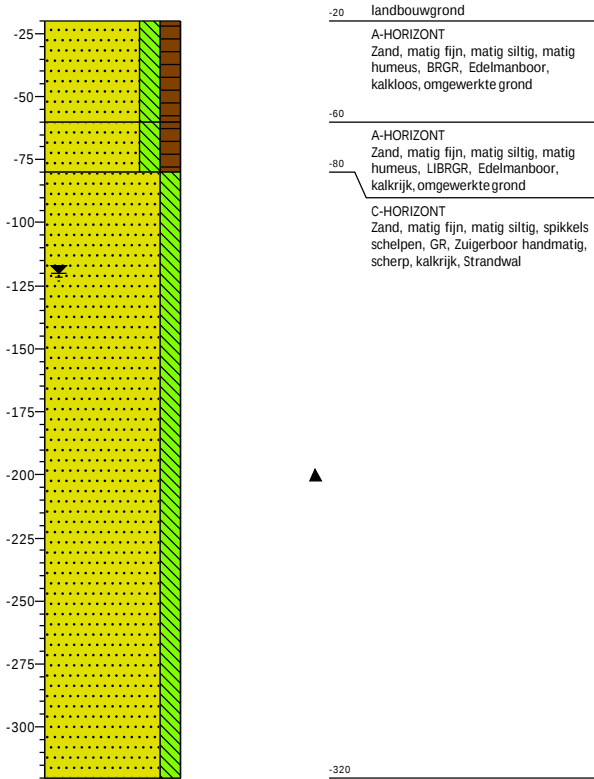
Boring:15

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.1

Boring:16

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.2

Projectcode: 2021-0446

Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

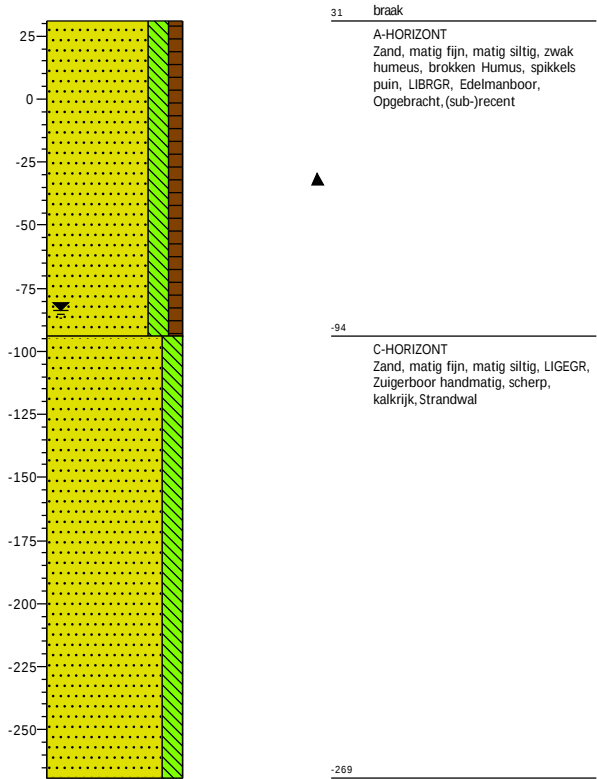
Projectleider: Mirjam Soldaat

Schaal: 1: 30

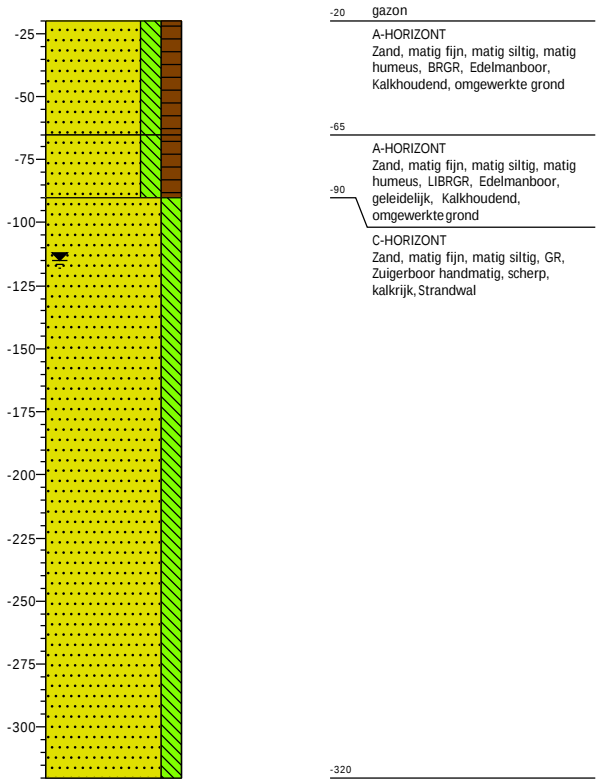
Boring:17

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: 0.31

Boring:18

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.2

Projectcode: 2021-0446

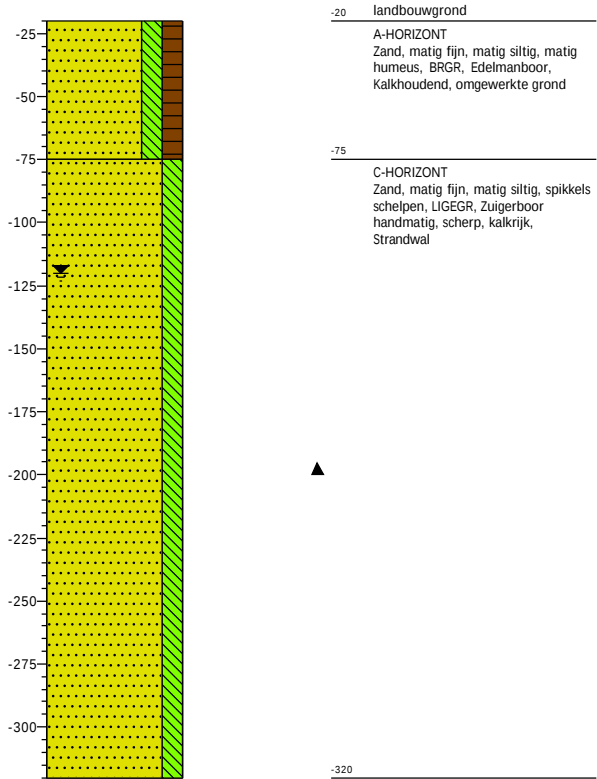
Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

Projectleider: Mirjam Soldaat

Schaal: 1: 30

Boring:19

Referentievlak: N.A.P.
Maaiveldhoogte: -0.2

Projectcode: 2021-0446

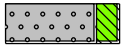
Projectnaam: Vuursteeglaan, Lisse

Projectleider: Mirjam Soldaat

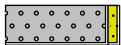
Schaal: 1: 30

Legenda (conform NEN 5104)

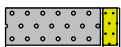
grind

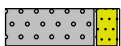
Grind, siltig

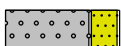
Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

Grind, sterk zandig

Grind, uiterst zandig

zand

Zand, kleiig

Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

Zand, sterk siltig

Zand, uiterst siltig

veen

Veen, mineraalarm

Veen, zwak kleiig

Veen, sterk kleiig

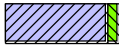

Veen, zwak zandig

Veen, sterk zandig

klei

Klei, zwak siltig

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

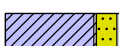
Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

Leem, zwak zandig

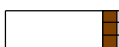

Leem, sterk zandig

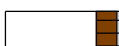
overige toevoegingen

zwak humeus

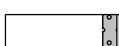
matig humeus

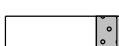
sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

geur

○ geen geur

◐ zwakke geur

◑ matige geur

◒ sterke geur

● uiterste geur

olie

□ geen olie-water reactie

◻ zwakke olie-water reactie

◼ matige olie-water reactie

◽ sterke olie-water reactie

◾ uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

◼ >0

◼ >1

◼ >10

◼ >100

◼ >1000

◼ >10000

monsters

◻ geroerd monster

◻ ongeroerd monster

◻ volumering

overig

▲ bijzonder bestanddeel

◀ Gemiddeld hoogste grondwaterstand

⚡ grondwaterstand

◆ Gemiddeld laagste grondwaterstand

slib

water